

"מפרי הארץ"

"פרשת בראשית"

"בַּלֵּיל אֶפֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם עֵד שְׂוֹבְךָ אֶל־הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לִקְחֹתָ כִּי־עֹפֶר אֶתָּה וְאֶל־עֹפֶר תִּשָּׁוּב"

ילקוט שמעוני: אמר ריש לקיש בשעה שא"ל הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון וקוץ ודרדר תצמיח לך [ג, י"ח] זלגו עיניו דמעות אמר לפניו רבש"ע אני וחמורי נאכל באבוס אחד כיון שא"ל בזעת אפריך תאכל לחם נתקרה דעתו, אמר ריש לקיש אשרינו אם עמדנו בראשונה ואכתי לא פלטינן מינה דקא אכלינן עשבא דדברא.

בית הבחירה: (אבות פרק ג') אם אין קמח אין תורה והקמח בא הנה על דקות המזונות אשר הזקיקה חכמתו ית' לזה הנברא והתפרדו בזה משאר בעלי חיים כאומרם ז"ל פסחים קי"ח א' כשאמר הקדוש ברוך הוא לאדם וקוץ ודרדר כו' ואכלת את עשב השדה אמר אוי לי אני וחמורי באבוס אחד כלומר לולא שנדקו מזונותיו לפי דקות חומריו לא היה מגיע לשלימות התורה וכן לולא שהכונה במציאות הוא שלימות התורה לא הזקיקם חכמתו יתברך במציאותו להיות מזונותיו נבחרים ונבדקים ונאותים לקבל החכמה כי היה זה אז לבטלה וכיון בזה להיות האדם מתעורר על מעלת מציאותו בנבראים השפלים שלא היתה לחנם ויזרז עצמו להשלים כונת מציאותו ואז יפירה ישע ויעשה פרי למעלה.

חתם סופר: (פסחים דף קי"ח.) אני וחמורי נאכל באבוס א'. לע"ד נ"ל עפ"י מה דאחז"ל רצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות פ' שלפעמים אדם עושה עבירות מרוב תאות לבו והיינו שאור שבעיסה יצר הרע נוהם מתוך קופה של בשר על דרך וכסף הרבתי להם וזהו עשו לבעל ולפעמים חוטא מרוב ענוות וצרות והיינו שעבוד מלכיות ועניות מעבירים את האדם ע"ד קונו ועי"ז יש לנו תי' נגד יצה"ר כשעולה ומסטין ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע כי הבהמה מאכלה בא לה בלי טורח ויגיעה וגם אין לה תאות לבות יותר מדאי כי כל מאכלה עיסבי דברא אבל בשעה שנתקלל קוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות אני וחמורי נאכל באבוס ולא יהיה לאדם שום אמתלא כשיחטא ומה"ד יטעון עליו וחמור אבוס בעליו וכשאמר לו הקדוש ברוך הוא בזעת אפך תאכל לחם נתקרה דעתו שנרמזים שניהם בזעת אפך הוא עניות ושעבוד ותאכל לחם הוא תאות לבו כי כל סעודה קרוי' על שם לחם. ולכן ריש לקיש שהיה צדיק גמור לו נאה לומר אשרינו אם עמדנו בראשונה ולא היה מתירא שיטענו עליו ידע שור קנהו כו' ודוק.

ר' צדוק הכהן: כי האדם שנברא בצלם אלהים ששם זה היא הנזכר במעשה בראשית שבו היה כל הבריאה. למדנו שהוא כולל צלם ודמות הבריאה כולה. וכמו שהאדם צריך למזון לקיום חיותו. כך כל הנבראים ונוצרים ונעשים צריכים לדבר המקיים חיותם. וזהו נטיעת הגן בבריאת עולם ועץ החיים בתוך הגן דמזון לכולא ביה. והאדם נוצר לעבדה ולשמרה. כי כל הנבראים כולם תלויים באדם שהוא תכלית הבריאה כולה. ובעבודתו לה' יתברך הוא ממשיך שפע לכל הבריאה וההיפך בהיפך חס ושלום. וכל עמל אדם לפיהו ופשוטו על האכילה שהפה הוא המקבל המאכל לקיום חיותו.

ועל זה כל עבודת האדם לקיום חיותו וחיות כל העולם כולו. דכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילו ולצוות לו והוא שקול נגד כולם כמו שאמרו בברכות (ו' ב), כי כולם תלויים בו. וחז"ל פירשו בפרק חלק (סנהדרין צ"ט ב) לעמל תורה, כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על מוצא פי ה' שבלחם כידוע. ועל התורה נאמר (משלי ט', ה') לכו לחמו בלחמי שהוא עיקר הלחם המקיים חיות האדם כמו שכתוב (דברים ל"ב, מ"ז) כי הוא חייכם.

ובקללת אדם הראשון נאמר (בראשית ג', י"ט) בזעת אפריך תאכל לחם. ואז נגזר היגיעה בדברי תורה גם כן כמו שאמרו ז"ל (ברכות ס"ג ב) על פסוק (משלי ל', ל"ג) מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אפים וגו', בחמאה של תורה. והעיקר בתורה שבעל פה שצריך יגיעה גדולה כמו שאמרו במדרש (תנחומא פרשת נח ג') וזה נעשה על ידי אכילת עץ הדעת טוב ורע שמובא בזוה"ק (ח"א כ"ז א) דאתיהיבת אורייתא מסיטרא דעץ הדעת כשר ופסול טהור וטמא וכו'. שהוא הלבוש שנתלבשה בו התורה בעולם הזה להיות תבלין ליצר הרע שבלב הנמשך מאכילת עץ הדעת. ועל זה איתא בזוה"ק (שם) על פסוק (שמות א', י"ד) וימררו את חיייהם וגו', בחומר דא קל וחומר ובלבנים דא לבון הלכתא שהוצרכו לעבודה גדולה ומירור חיים לעמוד על התורה שבעל פה.

שו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' ל"ה) הנה ידוע לבני הישיבה שאף שלומדים גם לימודי החול, עיקר הלימוד הוא תורתנו הקדושה אשר היא כל חיינו, שזה חוב כל יהודי שומר תורה. אבל מחמת צרכי החיים אשר נגזר מהשי"ת שיעבוד ויעמול לפרנסתו, כדאיתא בקרא (בראשית ג', י"ט) בזעת אפריך תאכל לחם, נמשך מזה שהאדם מבלה כל זמנו לעניינים הגשמיים ולהשיג עושר ונכסים, אשר הוא יותר מכפי שמוכרח מצד גזרת השי"ת, ונשכח מרוב בני אדם תכלית חיייהם אשר הוא לתורה ומעשים טובים שרוצה בהם השי"ת.

"לכבוד שבת קודש"

"מפרי הארץ"

הלכה

אבן העזר

א' בחורה שנשבתה האם מותרת לכהן?

תשובה: אסורה אא"כ יש עד אחד. (עיין בסימן ז')

ב' אשה שנשבתה האם מותרת לבעל?

תשובה: לכהן אסורה לישראל ע"י ממון מותרת ע"י נפשות מחלוקת. (עיין בסימן ז')

חושן משפט

א' כמה שיעור הגבהה?

תשובה: מחלוקת האם טפח או ג' טפחים. (עיין בסימן קצ"ח)

ב' שילם על יין לקידוש האם קונה בכסף?

תשובה: הרמ"א מביא י"א שקונה בכסף. (עיין בסימן קצ"ח)

אורו זזיים

א' אוכל לחם מקמח מלא וקמח רגיל מה יקדים לברך המוציא?

תשובה: על הקמח הרגיל אף שחביב לו המלא בטלה דעתו. (עיין סימן קס"ז)

ב' אוכל לחם שחור וחלה מה יקדים לברך המוציא?

תשובה: על החביב. (עיין סימן קס"ז)

יורה דעה

א' האם צריך לטבול מספרים לחיתוך בשר?

תשובה: צריך בלי ברכה. (עיין בסימן ק"כ)

ב' טובל כלים ובאמצע יש אזעקה והפסיק, האם כשממשיך מברך שוב?

תשובה: אם הסיח דעת מברך שוב אם לא אף שהפסיק בדבור בדיעבד לא מברך שוב. (עיין בסימן ק"כ)

"וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יָוִם וַיִּקְרָא אֹתוֹ כִּי בּוֹ שֵׁשֶׁת יָמִים מְכַלְמַלְאֲכֶתָּו אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת"

אור החיים: ונראה לפרש לפי מה שכתבנו למעלה כי העולם היה חסר הקיום עד שבאתה שבת ועמד העולם. **ויש להעיר בזה שאותם ימים קודם שבאה שבת במה היה העולם עומד וכשם שהספיק לחיות באותן ימים בלא נפש השבת היה מתמיד והולך.**

אכן מצינו כי הקדוש ברוך הוא גילה הדבר במה שאמר (שמות כ) בעשרת הדברות כי ששת ימים עשה ה' את השמים וגו' הרי גילה כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כח בעולם זולת לעמוד ששת ימים לטעם הנודע לו גם ידוע ליודעי אמת. **ונתחכם ה' וברא יום אחד הוא ידוע לה' ובו ביום חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיים עוד ששת ימים וכן על זה הדרך** וזולת זה היום היה העולם חרב בגמר ששת ימים וחוזר לתוהו ובוהו וצריך ה' להכינו פעם ב' ובאמצעות שבת העולם עומד, והוא אומר כי בו פירוש באמצעות יום זה שבת מכל מלאכתו ופירש מה הוא המלאכה היא הבריאה עצמה כי לא מהתיקון שהוא המעשה לבד שבת אלא גם מהבריאה, וכבר כתבתי למעלה שהבריאה היא יש מאין והוא מה שנברא ביום ראשון בדיבור אחד והמעשה הוא התיקון אשר תיקן דבר יום ביומו ובאמצעות יום שבת משפיע בכללות העולמות רוח המקיימת **עוד ששת ימים.**

ולך לדעת כי מציאות השבת בעולם הוא קיומו שמקיימים אותו כי אם אין מקיימים שבת אין שבת, ותמצא שאמרו ז"ל (שבת קנא ב) חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה ואם אין שומר שבת מה זאת עושה. ולזה כל המקדש את השבת וכו' פירוש מקיים ושומר קדושתו באמצעות זה ישנו לשבת ומאמצעותו מתקיים העולם. הראת לדעת כי הוא המקיים העולם ואין לך שותף גדול מזה כדן וכהלכה. **ולך לדעת כי מיום ברא אלהים אדם לא חסר העולם דבר המעמיד צדיק יסוד עולם שהוא שומר שבת** כי אדם שומר שבת היה ע"ה (שוח"ט צב) ואחריו קם שת בנו כי הוא היה צדיק גמור ואחריו כמה צדיקים וכשה נופל כבר בא השמש שומר שבת מתושלח וכו' נח שם אברהם וכו' ומשם לא פסקה שמירת שבת מישראל ואפילו במצרים היו שומרי שבתות כמאמרם ז"ל (שמו"ר פ"א) ונכון. והגם שכתבנו למעלה בפירוש פסוק ויכלו כי העמדת העולם הוא בחשק הקבלת אור המקיף והישר בנעלמות אין זה מכחיש לדברינו כאן **כי זולת השבת אין השגה בעולם להכיר לכסוף ולכלות אל הבורא והבן.**

”מפרי הארץ”

סימן ע”אע”ב

בעניין: אבל והעוסקים במת פטורים מק”ש דין נושאי המטה, והמנחמים והמלוים.

ז: התחיל לקרא ק”ש או תפילה ונעשה אונן האם ישלים?

תשובה: יש דעות שיגמור ויש דעות שיפסיק.

ז: קרא ק”ש וברכותיה או בירך או התפלל בבית הקברות בשוגג או במזיד האם יחזור?

תשובה: למחבר יחזור בכל גוונא לראב”ד יצא ולדינא לעניין קר”ש יחזור ויקרא ולעניין ברכות ותפילה לא חוזר ולעניין ברכות קר”ש מסתפק בפמ”ג.

ח כשמספידים את המת האם חייבים בק”ש ותפילה, ואיך יעשו כשמוטל לפניהם?

תשובה: חייבים ויצאו החוצה אחד אחד ויתפללו וי”א שפטורים מתפילה ויש לסמוך עליהם לעניין המספיד.

ט: האם מוציאים את המת סמוך לזמן ק”ש של שחרית או של ערבית ומ”ט החילוק?

תשובה: סמוך לשחרית לא וסמוך לערבית תלוי אם החשיך יתפללו מעריב קודם אבל אם לא החשיך כיון שיש מצוות עשה לקבור קודם שקיעת החמה יתפללו אחר הקבורה.

י: העוסק במצות תנחומי אבלים האם פטור מק”ש כשאין שהות ביום אח”כ?

תשובה: אם לא התחיל במצוות תנחומים יקרא ואם התחיל פטור.

א: מי מקרובי המת פטור מק”ש, ומה דינו בשאר מצוות, כשפטור האם מותר להחמיר ע”ע, ומ”ה אם קרא ק”ש האם יצא?

תשובה: שבעת הקרובים ושאר מצוות פטור (אבל כשרוצה לאכול צריך ליטול ידיים ולאכול בלי ברכה) במצוות לא תעשה חייב, ואסור להחמיר ע”ע (ואם יש מי שישתדל בקבורה אין מוחין בידו) ואם קרא לא יצא.

ב: נמשך האנינות עד קרוב לג’ שעות כיצד ינהג?

תשובה: יקרא קר”ש בלא ברכות שמא יעבור הזמן ואח”כ יתפלל כסדר כל התפילה.

ג: נמשך האנינות עד לאחר ד’ שעות – איזה מברכות השחר יברך, מ”ה ברכות ק”ש, תפילת י”ח, פסוד”ז?

תשובה: ברכת התורה ושלא עשני גוי עבד ואישה מברך ברכות ק”ש מח’ ולהלכה יברך, תפילת י”ח יתפלל, ופסוד”ז יאמר.

ד: נמשך עד אחר חצות – מה עדין יכול לומר, והאם יש תפילת תשלומין כשמת קודם עה”ש וכשמת אחר עה”ש?

תשובה: ברכת התורה שלא עשני גוי עבד ואישה ואם מת אחר עלות השחר יש תשלומין תפילה ושאר ברכות השחר גם אפשר דחייב.

ה: האם ראוי לומר קדיש בביהכ”נ קודם קבורה?

תשובה: בן לאביו כשיש מתעסקים בלעדיו מותר דזה כבודו של אביו.

בנשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט”א

רח”ו הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

מהרב אלימלך פישר שליט"א

[א בענין השעה כעת נמצאים בעת צרה שעת מלחמה וכו', וכ' הרמב"ם ריש הל' תענית ז"ל: א מצות עשה מן התורה לזקק ולהרע בהצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור. שנגמר (במדבר יט) 'על הצר הצר אתכם והרעתם בהצוצרות'. כלומר כל דבר שיצר לכם כגון בצרת ודבר וארבה וכיצא בהן זקקו עליהן והריעו. ובהל' ב ודבר זה מדרכי התשובה הוא. שבזמן שתבוא צרה וזקקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן כפיתוב (ירמיה ה-הכה) 'עונותיכם הטו וגו'. וזה הוא שיגרם להם להסיר הצרה מעליהם.

והעירו בזה שחיוב של תשובה לא כ' בראש השנה ולא ביום כיפור לבד מר' יונה בשעת שחי' שיש מצוה וחיוב ביום כיפור משום לפני ה' תטהרו, אבל לשאר זהו רק משום להיות נקיים מעונות לפני ה' ולא שהיום מחייב עשית תשובה, ורק בעת צרה כ' הרמב"ם וזהו מדרכי התשובה כל' שיש חיוב משום היום של עת צרה.

[ב בענינא דיומא אחר סוכות אי' בשו"ע סי' תרס"ד הל' ח' יש מי שאומר שהושענא שבלולב אע"פ שזרקתה אין לפסוע עליה ובהגה כ' ועי' לעיל סימן כ"א גבי ציצית, ובהל' ט' כ' הרמ"א ונהגו להצניע ההושענא לאפית מצות כדי לעשות בה מצוה. וכ' המ"ב שה"ה ערבה של הושענא אין לזלזל בה, ולכא' רק בקנה עצמו ולא בעלים שלא נתנה תורה למלאכי השרת אבל ראיתי בעיר רחובות ת"ח גדול שהי' כל שנה נזהר לנקות במטאטא מיד אחר חביטת הערבה, ואולי גם משום כבוד ביהכ"ס.

ולכא' כ"ז רק בערבה בין לענין בזיון ובין לענין הואיל דאיתעביד מצוה וכו', כל' הפו' הושענא שבלולב וערבה של הושענא ולא גבי הלולב והדסים ולכא' איפכא מסתבר שכמעט ולא נשאר עד פסח מהערבה רק מהלולב והדסים, והעירו שבאמת אין ראיה מל' הפו' אלא זהו ל' הגמ' הושענא.

ובשונה הלכות העיר ממש"כ המ"ב סי' תמ"ה ס"ק ז' אם יש לו הושענא טוב לשרוף החמץ בהושענא הואיל ואיתעביד בו מצוה חדא לתעביד בו מצות תשבתו. וק' שהרמ"א כ' כאן שנהגו להצניע לאפית מצות. ובב"י כאן בסי' תרס"ד מובא שהריב"ק הצניע קנה לקלמוס ולשריפת חמץ, וע"ז כ' הדרכ"מ הענין של אפית מצות.

ובס' גנזי הקודש פ"ח סעי' י"ח כ' שיש שנוהגים להניח הד' מינים לשמירה ובער"פ משליכים מחציתו לשריפת חמץ ומחציתו לתנור לאפית מצות, וא"כ אין סתירה.

ומש"כ הגהה כאן לעין בהל' ציצית כ' בגנזי הקודש שם הע' כ"ה בשם הגרמ"מ קארפ שליט"א שכ"ד רק לי"א שהחמיר לא לזורקן וה"ה גבי הושענא אבל למש"כ שיש מדקדקין לגנוז הציצית יש לחלק ולומר שע"ז אין להחמיר בד' מינים כיון שד' מינים אין דבר שמתקיים כמו ציצית וכנר' הסברא דרק דומיא דס"ת שמתקיים לימים רבים ולכן קוברים בכלי חרס ע"פ מש"כ בירמיה למען יעמדו לימים רבים, אבל לא דבר שמתכלה.

[ג בענינא דפרשת השבוע לביל שבת אומרים ג"פ ויכולו כ"כ הטור (או"ח סימן רס"ח) וז"ל ומזכיר של שבת באמצעה ויכולו וגו' ויכל אלקים ויש סידורים שאין כתוב בהם ויכולו אלא כתוב וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים וכן כתוב בתורתך ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו ויותר נכון לאומרו דגרסינן בפרק כל כתבי (שבת קי"ט): אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי אפי' יחיד המתפלל צריך לומר ויכולו.

ואמר רב המנונא כל המתפלל ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר ויכולו אל תקרי ויכולו אלא ויכלו פירוש הקדוש ברוך הוא והוא אלמא שהעיקר לומר ויכולו שמורה כאילו נעשה שותף ובה ביאר דצריך לומר ויכולו בשמו"ע של ערבית. והוסיף הטור (שם) וחוזרים ואומרים ויכולו בציבור משום י"ט שחל להיות בשבת שאין אומרים אותו בתפילה שמתפללין אתה בחרתנו ואז צריך לאומרו מפני שלא אמרוהו בתפלה ואגב זה תיקנו לומר בכל השבתות וגם להוציא מי שאינו יודע אותו עכ"ל והיינו שאחר התפילה אומרים ויכולו פעם שניה. ובטור (סי' רע"א) הוסיף אמירה נוספת בשעת הקידוש וז"ל מקדש על כוס מלא יין שלא יהא פגום ולמעלה בברכת המזון כתבתי כל דיני פגימות הכוס ויאחזנו בימינו ויאמר ויכולו אף על פי שאמרו בתפלה חוזר ואומר אותו להוציא בניו ובני ביתו עכ"ל.

ולפ"ז מצינו דאומר ג"פ ויכולו ולכל אחד מהפעמים שאומר איכא דין וסיבה בפנ"ע כדמבאר בטור דפעם ראשונה אומר דנעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית ובפעם שניה יסוד התקנה היא רק משום י"ט שחל בשבת ומ"מ תקנו לאומרה בקול רם ומעומד בפעם שלישית להוציא בניו וב"ב.

ובהגהות מיימוניות (הל' שבת פרק כ"ט ה"ז) כתב במדרש ויכלו יש שלש פעמים חייב אדם לומר ויכלו בשבת אחד בתפלה ואחד לאחר התפלה ואחד על הכוס כנגד שלשה אשר שבפרשת ויכלו ע"כ ולדבריו אין דין מיוחד בכל אחת מהאמירות הללו אלא כולם דין אחד להם וא"צ חידוש בכל הני אמירות.

ועי' מ"ב סי' רע"א ס"ק מ"ה בשם הרוקח לומר ג' פעמים ויכולו ולכא' כש"כ ההג"מ הנ"ל, ולכן גם לפמש"כ בפו' שמי שנמצא באמצע שמו"ע בויכולו יאמר יחד עם הציבור וכש"כ ה"ט המובא במ"ב בסי' רס"ח ס"ק י"ט יחזור ויאמר שוב ול"מ שעולה לו לכאן ולכאן ויל"ע אי מהני מדין שומע כעונה ומסתבר שלא יוצא דלא גרע מהציבור.

ויל"ע אם יאמר באמצע שמו"ע בקול רם וכש"כ בשו"ע סעי' ז' ובפרמ"ג (משב"ז ס"ק ה) כתב וז"ל דביל שבת יהדר אחר מנין גם מטעם ויכלו שצריך בעשרה עדות להקב"ה כמו ונקדשתי בתוך בני' עכ"ל ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק י"ד סי' כ"ד) כתב שאלתו היא באחד שהארץ בתפלתו לביל שבת וכשהציבור הגיע עם החזן לויכלו הוא עומד עדיין בויכלו של התפלה בלחש האם יאמר עם הציבור בקול ולאחר התפלה יאמר ביחידות או שאין הוא רשאי להגביה קולו בתפלה בלחש ולאחר התפלה יאמר עם עוד אחד שוב ויכולו.

והשיב דאף שאסור להתפלל בקול רם מ"מ הכא הלא כתב בפרמ"ג דהוי כמו קדושה ובעי לכתחילה לאמרה בעשרה וא"כ ברור הדבר שיכול ואולי גם חייב היחיד הזה שהגיע בתפלת הלחש שלו לויכלו להצטרף עם הקהל ולומר יחד אתם ויכלו בקול רם דהוי כמו קדושה לדברי הפרמ"ג הנ"ל וצ"ל דאף שיכול לאמרה גם ביחיד דלא כהט"ז מ"מ עיקרה הוי כמו קדושה. והעירו דחלוק מקדושה שאי"ז חלק מטופס התפילה משא"כ ויכולו שלו חלק משמו"ע וצ"ל לאומרו דוקא בלחש, וזכורני שראיתי מלפנים בקובץ אליבא דהילכתא שגם גבי קדושה מפקפק מלאמרו בקול באמצע שמו"ע.

[ד בענינא דחודש חשוון א' ששכח לומר טל ומטר בער"ש ונזכר אחרי כניסת שבת במעריב ידוע מש"כ הגר"ח סטנסיל לחלק בין שכח יעו"י שנח' כה"ג הראשונים ולהל' יתנה בנדבה ובשבת א"א שחסר לו רק הזכרה לבין טו"מ שחסר בטופס הברכה ולכו"ע הוי שלא התפלל כלל, אבל ראיתי שמעיר בפנינים מהגר"ש יעקובוביץ שליט"א שהעירו מהמחצה"ש והלבושי שרד שלמדו שגם טו"מ כחסרון הזכרה, והציעו לפ"ז שיתפלל מעריב של חול ואחרי ברכ' עלינו יאמר אתה קדשת והרי כ' המ"ב ריש סי' רס"ח שזהו רק לא הטריחו חכמים להתפלל של חול ולכן בדיעבד אם התחיל בשל חול יסיים הברכה, אבל בירוש' מב' דלא כבבלי והוי איסור לשאול צרכיו בשבת. ויש לחלק עוד דכאן אי"ז ידעבד שיתיר לו להתפלל של חול לכתחילה ולדינא צ"ע.